

SKAPE, DELE, OPPLEVE

Strategisk plan for kunst og kulturformidling i Aust-Agder 2016-2019

KULTURSCENARIO 2025

- Velkommen til møte i formannskapet, i dag skal vi diskutere et viktig besøk her i Lilledal kommune! Ordføreren slår klubba bestemt i bordet, og ivrige stemmer stilner straks. Å få besøk av kulturkomiteen på Stortinget, og attpåtil at de skal være her en hel dag, er ikke akkurat dagligdags for en liten kommune på Sørlandet. Men her har vi mye å være stolte av, så det blir nærmest valgets kval hva vi skal vise komiteen i løpet av dagen. Ikke bare er vi *årets* kulturkommune i fylket vårt, vi simpelthen er kulturkommunen!

Jeg er invitert til politikernes bord, for å legge fram forslag om innhold i "drømmedagen" vi skal ta komiteen med på når de kommer til Lilledal. Samtidig lar jeg tankene vandre litt tilbake, til det triste året 2015. Da var jeg som kultursjef i en heller desperat situasjon: ikke hadde jeg kolleger lenger, ikke hadde jeg penger, og kulturoppgavene ble stadig nedprioritert. Men se på oss nå! Jeg kjenner at jeg vokser litt i stolen. Så hva skjedde, egentlig? Hva var vendepunktet?

Kanskje var det folkemøtet på Fjellheim, der ordføreren kalte sammen til idédugnad for å snu kursen i kommunen? Tallenes tale var klar: folketallet var på vei nedover, ungdommen var passiv, pessimismen rådde grunnen ... Mange ble nok overrasket over hvor mange som kom til møtet, og hvor klare meldingene fra folk var: - Vi vil ha kulturopplevelser i kommunen vår, vi vil ha møteplasser, og vi kan godt gjøre en innsats sjø!

-Først gir jeg ordet til kultursjefen vår, Tone Klang, sier ordføreren. Hun vil foreslå et opplegg for dagen, og så slipper vi diskusjonen fri etterpå.

-Takk, ordfører, formannskap ... sier jeg på høflig politikervis. Jeg synes først og fremst det er viktig å vise fram det som er unikt for Lilledal, dernest er det viktig at gjestene våre får oppleve god kunst og kultur under besøket, både fra amatører og profesjonelle. Vi skal vise oss fram som den kommunen der vi skaper, deler og opplever kunst og kultur!

Hadde det vært skikk og bruk å klappe i formannskapet, så tror jeg politikerne hadde gjort det. De lyttet oppmerksomt og noterte flittig mens jeg la fram en plan for dagen. Her er noen av punktene jeg foreslo:

- Vi kan for eksempel starte i Brannvakta, det brukerstyrte kulturhuset vi fikk i stand da kommunen inngikk samarbeid med Storedal og Breistrand om felles brannvesen i Storedal. Statstilskuddet vi fikk til ombyggingen har virkelig gjort nytte for seg! I Brannvakta kan vi ta imot dem med en liten frokost servert av kafégruppa på huset, og fortelle dem om alle aktivitetene der.
- Så må vi til skolen og vise fram det flotte flerbrukslokalet vi har fått i stand. Der skal de få en minikonsert fra en av de profesjonelle musikerne som har bosatt seg i kommunen. *Den* klangen i det lokalet, de skal bli overrasket! Komiteen skal også få høre om hvordan vi bruker skolen som kulturarena, og de skal få se de flotte øvingslokalene som brukes både i skoletid og fritid.

- Kulturskolen må vi selvsagt innom, vi må fortelle om hvordan vi har gått fra sviktende elevtall til at "alle barn i bygda" deltar! Alle skjønner vel av seg selv at dette har med elevavgiften å gjøre, at vi klarte å få til en kursendring på det punktet. Men vel så viktig er at vi har fått rekruttert mange dyktige, profesjonelle kunstnere som lærere. Dette er like viktig for kulturskolen som for skolen, vi har fått til delte stillinger, og klart å gjøre det attraktivt for kunstere å søke stillinger i Lilledal.
- Lunsjen kan vi servere i kulturkafeen på bo- og omsorgssenteret. De har pakistansk mat på menyen den dagen, og et foredrag om likheter og ulikheter i norsk og pakistansk eventyr- og fortellerkultur. Her kan de også få høre om Heimebest-festivalen, som er stiftet av hjemvendte lilledøler. En virkelig god markedsføring av det gode liv i kommunen vår! Og de regionale utviklingsmidlene som ble brukt her er det nok ingen som synes var bortkastet ...
- Ikke glem kunstnerkollektivet! sier en av de utålmodige politikerne. Kunstnerne forbereder en spesiell utstilling til besøket!

Ja, vi vet jo at denne politikeren er ivrig frivillig vakt ved alle utstillinger i galleriet som Lilledal kunstforening driver. Jeg hadde tenkt å komme til det ...

- Og museet! roper en annen. Det er jo så flott at museet vårt er blitt en del av det store regionale museet!
- Og svømmeanlegget! roper en tredje politiker, og kaoset er i gang.

Ordføreren klubber og prøver å bringe litt orden inn i forsamlingen. Jeg smiler bare litt for meg selv, og gleder meg over engasjementet. Planen for dagen er ganske klar den, vi skal jo ikke ha komiteen her en uke heller, og på godt byråkratvis må vi gjøre et utvalg av alt vi har lyst til å fortelle og vise fram.

Hvilken reise jeg har vært med på i kommunen siden 2015! Jeg tenker på hva som gjorde at jeg holdt ut da det så som tristest ut, og kommer fram til at det var det gode samarbeidet mellom Lilledal og nabokommunene, og med fylkeskommunen, som gjorde utslaget. Takket være at fylkeskommunen sørget for gode møteplasser gjennom kurs og nettverkssamlinger, fikk jeg andre kolleger og flere å spille på, og ny inspirasjon. Det at vi fikk delta i spennende utviklingsprosjekt, med statlige og fylkeskommunale kroner som smøring i maskineriet, virket som en brekkstang og inspirasjon for Lilledal til å prioritere kultur bedre i kommunen igjen. Nå er vi flere, vi jobber på tvers og i samarbeid med innbyggerne. Ideene myldrer, og optimismen er kommet tilbake. Og ikke minst: for den jevne lilledøl er det helt naturlig å delta i kulturlivet på mangfoldige måter: som arrangør, som frivillig, som kreativt menneske, eller bare som mottaker av gode opplevelser.

Innholdsfortegnelse

0. FYLKESTINGETS BEHANDLING	4
1. INNLEDNING	4
2. FØRINGER	5
2.1 Nasjonale føringer for kulturfeltet:	5
2.2 Regionale føringer:	9
2.3 Gjennomgående temaer:	10
2.4 Evaluering og videreføring av tidligere plan.....	11
3. PLANTEMAENE – PRIORITERTE INNSATSOMRÅDER	13
3.1 Utvikling og samhandling	13
3.2 Deltakelse	16
3.3 Kunstproduksjon	21
4. SAMLET OVERSIKT OVER TILTAK	26
5. LITTERATURLISTE	28

0. FYLKESTINGETS BEHANDLING

I Fylkestingets behandling 20. oktober 2015 ble det i sak 15/66 fattet følgende vedtak:

Fremlagte strategisk plan for kunst og kulturformidling i Aust-Agder 2016-2019 vedtas med de endringer som fremkommer i kapittel 4 i saken.

Tiltak med økonomiske konsekvenser vurderes i forbindelse med økonomiplanen for 2016 - 19.

Endringene som henvises til er innarbeidet i teksten.

1. INNLEDNING

Aust-Agder fylkeskommune arbeider strategisk og målrettet for å ivareta og videreutvikle et godt og levende kulturliv som kommer alle innbyggerne i fylket til gode. Planarbeid på området gir mulighet til å vurdere nye retninger for kulturpolitikken i tiden fremover. Retningene skal ha sammenheng med statlige og regionale føringer på feltet, og de skal være forankret lokalt.

Strategisk plan for kulturformidling 2010-2013 ble vedtatt i desember 2009 (Ft-sak 09/60) og revidering av denne ble igangsatt i februar 2014 (Fu-sak 14/310).

Planen er utarbeidet etter plan- og bygningslovens bestemmelser, og det ble utarbeidet et planprogram i henhold til plan- og bygningslovens § 4.1. Planprogrammet var på høring våren 2014, og det ble arrangert åpent innspillseminar. Temaene i planprogrammet har også vært diskutert i flere sammenhenger hvor kulturaktører har møttes. De engasjerte bidragene fra flere kommuner og kulturlivet for øvrig har vært viktig for utformingen av planen og det rettes derfor en stor takk til alle som har gitt innspill underveis.

I forbindelse med oppstart av planarbeid ble en bredt sammensatt prosjektgruppe nedsatt og gruppa har hatt fire møter i løpet av 2014/2015. Gruppa har bidratt med verdifulle innspill og diskusjoner. Planen har et sterkt fokus på samhandling, og en metode for planarbeid der flere parter bidrar fra sitt ståsted styrker planen og anvendbarheten den vil ha for kultursektoren.

Denne planen bærer større preg av fylkeskommunens ansvar for gjennomføring, enn tidligere planer har gjort. Samhandling med kommuner og organisasjoner er likevel en forutsetning for en vellykket gjennomføring av tiltakene i planen.

Offentlig ansatte i både fylkeskommuner og kommuner har et viktig ansvar for tilrettelegging innenfor kulturområdet. Kulturarbeiderne møter og samarbeider med hele kulturfeltet, fra profesjonelle kunstnere og institusjoner til kulturinteresserte innbyggere, frivillige foreninger og lignende. Kulturarbeiderne kan også ha viktige roller i større samarbeidstiltak mellom amatører og profesjonelle.

Ansvaret for en tilretteleggerrolle som ivaretar variasjon, bredde og utvikling er forankret i *Kulturloven* (2007). Loven peker på det særskilte ansvaret som de forskjellige

forvaltningsnivåene har, der statens rolle i første rekke er på det økonomiske området, i tillegg til det organisatoriske og det informative. De samme ansvarsområdene gjelder også for fylkeskommuner og kommuner, slik at disse kan legge til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet regionalt og lokalt.

Det lokale nivået leverer tjenester direkte til det lokale kulturlivet og sørger for kulturelt tilbud til alle innbyggere. Det regionale nivået medvirker til å skape nettverk, etablerer møtesteder og gir tilbud om kompetanseutvikling, utveksling av erfaringer og stimulering av tiltak av regional karakter. Det regionale nivået har en særlig oppgave i samordning av virkemidler og tilrettelegging for kommunene, samt å være en pådriver for utvikling. Statlig nivå formulerer overordnede nasjonale kulturpolitiske mål og utøver kulturpolitikk i samsvar med disse, alene eller i samarbeid med lokale og regionale myndigheter.

Strategisk plan for kunst og kulturformidling bygger på satsninger og hovedprioriteringer som følger av Regionplan Agder 2020, og som speiles i fylkeskommunens økonomiplan 2015-2018. Strategisk notat *Kultur: Opplevelser for livet (2015)* har vært retningsgivende for planen.

Andre viktige dokumenter en legger til grunn er nye stortingsmeldinger samt en rekke andre utredninger og dokumenter på kulturområdet. Disse omtales under de forskjellige temaområdene og i kapittel 2. Noen temaer er førende for hele planen, disse er også nevnt i kapittel 2.

Når en har valgt ut temaområder for planen har det vært med tanke på hvilke områder det er ønske om å prioritere i den kommende fireårsperioden. Det er derfor ikke en plan som omfatter alle områder av kulturfeltet. Målet er at planen skal kunne brukes som et arbeidsredskap for fylkeskommunen, kommunene og andre aktører på kulturfeltet i Aust-Agder, både som strategisk dokument og konkret handlingsplan.

I utformingen av planen har en prøvd å forene ønsket om å tenke nytt og være visjonær, samtidig som planen skal være konkret nok, og realistisk nok, til at den kan gjennomføres i løpet av fireårsperioden.

Det er et mål for Aust-Agder at kreativitet skal stimuleres, at vi skal samarbeide og dele kunnskap, og at stadig flere skal ta del i kulturelle opplevelser. Planens visjon blir ut fra dette:

Aust-Agder - der vi skaper, deler og opplever kunst og kultur

2. FØRINGER

Kapittelet omtaler nasjonale og regionale føringer, og temaer en ut fra tidligere vedtak har valgt skal være gjennomgående. Som en føring for den nye planen ligger også en evaluering av den forrige kulturformidlingsplanen.

2.1 Nasjonale føringer for kulturfeltet:

Kulturloven

Kulturfeltets formål og oppgaver er beskrevet i *Kulturloven (2007)*. Kulturloven er en generell lov som stadfester statens, fylkeskommunens og kommunens ansvar for kulturvirksomhet og gjør det til en plikt å sikre at flest mulig har adgang til et mangfoldig kulturtilbud. Det er konkretisert ulike typer tiltak og virkemidler som de ulike forvaltningsnivåene kan ta i bruk for å oppfylle lovens intensjoner. Det står fast at virkemidler, ressursbruk og organisatoriske løsninger skal være gjenstand for politiske drøftinger og prioriteringer. Loven bidrar til å sikre kulturens stilling i samfunnet, uansett økonomisk og politisk utvikling.

Kultur, inkludering og deltaking

Stortingsmeldingen *Kultur, inkludering og deltaking* (St. meld 10 2011-2012) har en visjon om et inkluderende kulturliv (kap. 1.2):

Ein inkluderande kultursektor er ein sektor der alle har like moglegheiter til deltaking og til å utvikle sine skapande ressursar, uavhengig av faktorar som sosioøkonomisk-, kulturell- eller religiøs bakgrunn eller funksjonsevne.

I stortingsmeldingens kapittel 1.2.1 presenteres fire satsingsområder: Inkludering av nye stemmer, nedbygging av fysiske og økonomiske barrierer, oppsøkende kulturformidling og inkludering gjennom samarbeid med frivillig kultursektor. Sentralt i meldingen står budskapet om at offentlig finansierte kulturinstitusjoner og aktører skal arbeide systematisk og langsiktig med å styrke inkluderings- og mangfoldsdimensjonen i sin ordinære virksomhet.

Visuell kunst

Stortingsmeldingen *Visuell kunst* (St. meld 23 2011-2012) presenterer hovedmålene for den statlige innsatsen innenfor området visuell kunst, og er lagt fram under regjeringen Stoltenberg II. I kapittel 2 sies blant annet:

Formålet med meldingen er å legge grunnlaget for en satsing som er framtidsrettet, og som av den grunn tar sikte på en økende profesjonalisering og styrking av feltet. I tillegg er formålet å sikre et mangfoldig tilbud av visuell kunst av høy kvalitet til flest mulig. Målet er også å gi det visuelle feltet større oppmerksomhet over hele landet, og økt publikumsoppslutning. Departementet vil bidra til at norske kunstnere får mer plass i det private og offentlige rom.

Kulturutredningen

Kulturutredningen 2014 (NOU 2013:4, 2013), også referert til som *Enger-utvalgets innstilling*, hadde som formål å gjennomgå og vurdere kulturpolitikken etter 2005. Perioden omfatter *Kulturløftet I og II*, regjeringen Stoltenbergs kultursatsing som hadde en målsetting om at en prosent av statsbudsjettet skulle gå til kulturformål innen 2014. Innstillingen konkluderer med to hovedtilrådinger:

- Lokalt kulturløft: “Den kulturelle grunnmuren”, det vil si folkebibliotek, kulturskoler, fritidsklubber og annet lokalt kulturliv, må styrkes.
- Statlig kulturpolitikk: Oppmerksomheten må vendes fra å bygge den kulturelle infrastrukturen til innholdet i den.

Ny kulturpolitikk

Etter to perioder med regjeringen Stoltenberg, ble det regjeringsskifte ved valget i 2013, og regjeringen Solberg offentliggjorde sin politiske plattform, *Sundvollenplattformen* (2013). Her uttrykkes regjeringens programerklæring for kultur i kapittel 11, blant annet slik:

Kulturpolitikken skal bidra til å gi mennesker mulighet til å delta i og oppleve et mangfoldig kulturliv. Regjeringen vil derfor stimulere til vekst nedenfra fremfor å styre ovenfra. Maktspredning og mangfold skal styrkes gjennom desentralisering av beslutninger. Regjeringen vil bidra til å opprettholde viktige kulturtilbud som ikke kan klare seg uten offentlig støtte. Norge bør ha et profesjonelt kulturliv, med kulturuttrykk som holder internasjonal standard.

[...]Regjeringen vil sikre barn og unge mulighet til gode kulturopplevelser, og vil blant annet satse på områder som korps, kor og ungdommens kulturmønstring. [...]

En rekke temaer omtales videre. Av relevans for temaene i denne kulturplanen nevnes følgende punkter:

- *Gjennomføre en frihetsreform i kulturpolitikken. Reformen skal føre til økt maktspredning, høyere kvalitet og en bredere finansiering av kulturlivet. I denne forbindelse foretas også en gjennomgang av Kulturrådets arbeidsform og organisering.*
- *Vektlegge kultur som næring i større grad og styrke mulighetene for entreprenørskap i kultursektoren.*
- *Prioritere det frie feltet og frilansere.*
- *Legge til rette for at unge talenter skal få anledning til faglig utvikling, uavhengig av sosial og økonomisk bakgrunn, gjennom kulturskolene og deres samarbeid med blant annet frivillige aktører.*
- *Styrke den private finansieringen av kulturlivet gjennom for eksempel gaveforsterkningsordninger og bedre tilrettelegging for private fond og stiftelser. Dette vil på sikt kunne redusere avhengigheten av offentlig finansiering.*

Det muliges kunst

Ekspertgruppe for kunst og kultur i opplæringen ble oppnevnt i et samarbeid mellom Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet i august 2013. Gruppens arbeid ble videreført under ny regjering, med samme sammensetning og mandat. Behovet for en bedre koordinert og samlet innsats i arbeidet med kunst og kultur for barnehage og skole sto sentralt i mandatet. Ekspertgruppen la fram sin rapport, *Det muliges kunst. Råd til kulturministeren og kunnskapsministeren* (Ekspertgruppe for kunst og kultur i opplæringen, 2014) våren 2014.

Rapporten inneholder 10 råd og en rekke anbefalinger til de to ministrene. Det fokuseres på tre hovedområder:

- Kulturell grunnmur i lokalmiljøet

- Nytt Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen
- Forenkling, mindre byråkrati og bedre koordinert innsats.

Kunstens autonomi og kunstens økonomi

Rapporten *Kunstens autonomi og kunstens økonomi. Utredning om kunstnerøkonomien* (2015) ble overlevert Kulturdepartementet i januar 2015. Mandatet for utredningen var å gå gjennom tiltak som kan bidra til å styrke næringspotensialet og etterspørselsperspektivet for kunstnere. En rekke punkter vedrørende kunstneres økonomi, inntektstrinn, stipender, velferd med mer var med i mandatet.

Rapporten går grundig gjennom utfordringer for de enkelte gruppene av kunstnere, og ser på faktorer som gjelder for kunstnere generelt. Anbefalingene, som er samlet i kapittel 17, er omfattende. Under kapittel 17.1 *Anbefalinger som gjelder på tvers av kunstnergrupper* er blant annet åndsverkloven nevnt, spesielt i sammenheng med den digitale utviklingen og vederlagsproblematikk. Videre under avsnittet *Stipend og vederlag* står det blant annet:

*[...] Stipendstrukturen i Statens kunstnerstipend er i hovedsak god og bør opprettholdes, men det bør være en viss fleksibilitet i fastsetting av kvoter og stipendordninger for ulike kunstnergrupper. I tillegg til de langsiktige stipendene bør man prioritere stipend som bidrar til etablering og talentutvikling. Satsingen på talentutvikling som er lansert (Talent Norge) bør inneholde stipend for de ulike kunstnergruppene. [...] De langsiktige stipendene bør reguleres opp mot gjennomsnittet for lønnsutviklingen i samfunnet for øvrig. Dette vil skape en forutsigbar lønnsvekst på den delen av kunstneres basisinntekt som ytes av staten. Under avsnittet *Næringsaspektet* omhandler forslagene i stor grad forenkling av regelverk, skatteordninger og sosiale rettigheter.*

Kapittel 14 i rapporten heter *Kommuner og fylkeskommuner*, og anbefalingene her i kapittel 17.1 lyder blant annet slik:

Kommuner og fylkeskommuner må ansvarliggjøres for å løfte kunstpolitikken som et eget politikkområde også regionalt og bidra til en felles offentlig satsing.

Gjennomgang av Norsk kulturråd

Rapporten *Gjennomgang av Norsk kulturråd* (2014) ble lagt fram etter oppdrag fra Kulturdepartementet. Utredningsgruppen ble blant annet bedt om å vurdere om funksjoner som ligger i Norsk kulturråd bedre kan løses annet sted. Rapporten anbefaler enkelte endringer. Blant annet foreslår utredningsgruppen at rådet (det kollegiale organet) videreutvikles og forsterkes som overordnet strategiorgan, og at fagutvalgenes rolle styrkes blant annet ved å få vedtaksmyndighet i alle tilskuddssaker. Videre foreslår gruppen endringer i forvaltningen av statens stipend og garantiinntekter for kunstnere.

Åpen framtid - en utredning om filmbransjen

Utredningen *Åpen framtid - en utredning om økonomien og pengestrømmene i filmbransjen* (Ryssevik, Dahle, Høgestøl, & Myhrvold-Hanssen, 2014) inngår som en del av Regjeringens gjennomgang av norsk filmpolitikk. Rapporten er omfattende, med en rekke funn og anbefalinger. Her framholdes det blant annet dagens tilskuddssystem fungerer langt på vei etter intensjonene, og har bidratt til å utvikle norsk film i positiv retning. Utrederne anbefaler at hovedtrekkene i dagens tilskuddssystem videreføres, men foreslår

likevel noen endringer for å møte utfordringen som bransjen opplever i form av sviktende inntekter og manglende økonomiske robusthet. Av spesiell regional interesse kan blant annet nevnes at rapporten foreslår at alle tilskudd til kortfilm bør overføres fra Norsk filminstitutt (NFI) til de regionale filmsentrene og den nasjonale filmkommisjonen flyttes fra NFI til en av filmregionene. Videre foreslås at tilskuddene til de regionale filmfondene bør økes noe.

2.2 Regionale føringer:

Regionplan Agder 2020

Regionplan Agder 2020. Med overskudd til å skape (2010) er det viktigste overordnede plandokumentet for regional utvikling. Planen gir en prioritering av viktige mål og gjelder for begge Agder-fylkene. Hovedmålet i planen er å utvikle en sterk og samlet landsdel som er attraktiv for bosetting og næringsutvikling både i kystsonen og de indre distriktene. Det viktigste grepet i planen er økt samhandling - fordi det bare er gjennom samarbeid vi kan nå ambisiøse mål. I februar 2011 vedtok fylkestingene i Aust- og Vest-Agder fylkeskommuner hvordan arbeidet med oppfølging av Regionplan Agder 2020 skal organiseres. Det ble foreslått en organisering som vil involvere kommunene, regionene, andre offentlige etater og næringslivet. De to fylkeskommunene har sammen med Arendal og Kristiansand kommuner et spesielt ansvar for å følge opp og samordne arbeidet med regionplanen. Det ble nedsatt fire faggrupper, herav *Faggruppe kultur*.

Faggruppen for kultur skal, gjennom et strategisk notat, komme med anbefalinger til konkrete tiltak som ledd i oppfølging av Regionplan Agder 2020. Arbeidet tar utgangspunkt i nasjonale og regionale føringer samt scenario 2020. Arbeidet skal videre ta utgangspunkt i regionens fortrinn samt gripe fatt i konkrete utfordringer.

Faggruppen har lagt fram sin innstilling våren 2015. *Strategisk notat Kultur: Opplevelser for livet 20.4.2015*. (Regionplan Agder. Faggruppe for kultur, 2015).

I det strategiske notatet gis følgende oversikt over prioriterte tiltak:

- **Samarbeid og nettverksbygging mellom kulturaktørene**
Tiltak:
Samarbeid med Kulturrådet
Kildedenkferansen
- **Talentutvikling visuell kunst**
Tiltak:
Det etableres ett treårig prosjekt med egen styringsgruppe, arbeidsgruppe og prosjektledelse. Prosjekteier er Arendal og Kristiansand kommuner, Aust-Agder og Vest-Agder fylkeskommune
- **Samarbeidsavtaler**
Tiltak:
Samarbeidsavtaler (vedrører kulturskoleråd, UKM og DKS i regionen.)

- **Uthavner i verdensklasse**
Tiltak:
Det utarbeides en uthavns-strategi med konkrete tiltak for å styrke bevaring, formidling og verdiskaping knyttet til uthavnene i Agder. Gjennom dette arbeidet vil en dokumentere verdier og forvaltningspraksis som grunnlag for en verdensarvsøknad.
- **Felles satsning på idrett i Agder**
Tiltak:
Videreutvikle KIA som et regionalt kompetansesenter - olympiatoppen Sør. Utvikle en felles strategi for å sikre nasjonale og internasjonale idrettsarrangementer til Agder. Utarbeide felles kriterier for regionale / fylkeskommunale idrettsanlegg.
- **Møteplasser og kunnskapsutvikling**
Tiltak:
Bibliotekutvikling
Kulturhusnettverk (mellom Kilden teater og konserthus og de regionale kulturhusene i landsdelen)

2.3 Gjennomgående temaer:

Folkehelse

Folkehelse er en beskrivelse av befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeler seg i en befolkning. Folkehelsearbeid handler om samfunnets felles innsats for å påvirke det som fremmer og vedlikeholder folks helse. Eksempler på påvirkningsfaktorer er levekår som oppvekst- og boligforhold, utdanning, sosial tilhørighet, tilknytning til arbeidslivet. Helse er ulikt fordelt blant sosiale lag og folkehelsearbeidet omhandler også å utjevne sosiale helseforskjeller.

Fylkeskommunens ansvar omfatter blant annet arbeid med folkehelse i regional utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting, og med tiltak som kan møte fylkets folkehelseutfordringer sett ut fra folkehelseoversikt.

Aust-Agder fylkeskommune har utarbeidet *Strategi for folkehelse i Aust-Agder 2014-2015* (2013). Handlingsprogrammet inneholder tiltak som viser hvordan arbeidet skal forankres i egen virksomhet. Ett tiltak er at folkehelsekonsekvenser skal forankres i alle relevante saker som fremlegges for politisk behandling. Et annet er at folkehelse skal ivaretas i kommunal og fylkeskommunal planlegging.

Det er et sterkt fokus på folkehelse i fylkeskommunens kulturarbeid. I denne planen gjelder det spesielt i kapittel 3.2 om deltakelse.

Mangfold

Mangfoldsbegrepet har en rekke definisjoner og kan forstås og brukes på ulikt vis. Stortingsmeldingen *Kultur, inkludering og deltaking* (Meld. St. 10 (2011-2012) bruker en bred forståelse av begrepet kulturelt mangfold (kap. 1.4):

Det kulturelle mangfoldet omfatter alle uttrykk, idear, kompetanse og kulturarv som finst hos enkeltmenneske og i ulike fellesskapar i samfunnet. Kulturelt mangfold i kulturlivet handlar såleis om å fremje mangfold i idear, tankar og haldningar, om å fremje eit estetisk mangfold, og om å fremje deltaking på tvers av sosial og kulturell bakgrunn.

Denne forståelsen ligger til grunn for dette planarbeidet, og mangfold vil være et gjennomgående tema.

Likestilling

Likestilling handler om at alle personer skal ha like rettigheter og muligheter i samfunnet, uavhengig av blant annet kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, alder, etnisitet og religion. Likestilling mellom kjønnene er nok den mest utbredte forståelsen av ordet i hverdagspråket, men dette kan spesifiseres som kjønnslikestilling.

Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold på Agder 2015-2027 (LIM-planen) (2015) danner, sammen med Regionplan Agder 2020, grunnlaget for en felles, systematisk innsats for å styrke likestilling og bedre levekårene på Agder.

2.4 Evaluering og videreføring av tidligere plan

Evaluering av tiltakene i den forrige planen, *Strategisk plan for kulturformidling i Aust-Agder 2010-2013*, kan gi oss en pekepinn på hvilke områder som bør løftes videre i neste planperiode. En del av tiltakene fra forrige plan følges opp videre og vil bli høyt prioritert, nettopp fordi vi ser at utviklingen går i riktig retning. Andre tiltak vil utgå enten fordi de ikke er innenfor de prioriterte områdene i den kommende planperioden, eller fordi de er utdaterte.

I planen for 2010-2013 ble åtte temaområder behandlet:

- Kunstneren
- Kulturinstitusjonen
- Bibliotekene
- Festivaler
- Offentlig kulturformidling
- Frivillighet
- Tilretteleggerrollen - den offentlige kulturarbeiderens rolle
- Flerkultur

En kort oppsummering med kommentarer til hvert enkelt temaområde danner bakgrunn for ny plan:

Kunstneren

Aust-Agder har fått økt tilflytting av kunstnere (for eksempel musikere) i perioden, noe som gir gode ringvirkninger for kunstnermiljø og produksjonsmuligheter. Etablering av Kilden i Kristiansand har bidradd til å heve det kunstneriske nivået og anseelsen for regionen. Etableringen av Sørnorsk filmsenter har hatt positive ringvirkninger. Intensjonen

om å få etablert flere arbeidslokaler for kunstnere har man ikke lykket med, og dette bør fortsatt ha fokus. De to stipendordningene som er etablert i fylkeskommunen kan ha hatt betydning. Aust-Agderstipendet for bildende kunstnere, som følger statens stipendsatser, og de to kulturstipendene à 50 000 kroner tildeles etter strengt fokus på kvalitet. En økning i antall stipend vil kunne stimulere ytterligere.

Kulturinstitusjonen

Etableringen av Kilden i Kristiansand har hevet nivået i denne sektoren betydelig. Det samme har byggingen av Kuben i Arendal og etableringen av Aust-Agder museum og arkiv, som utgjør det konsoliderte museet i fylket. Disse to ved siden av Sørlandets kunstmuseum og Bomuldsfabriken gjør at Aust-Agder nå har fire viktige institusjoner på nasjonalt / internasjonalt nivå. I perioden har vi også sett at de tekniske produksjonsmiljøene i kulturhusene har blitt utviklet, mye på grunn av større arrangementer som Arendalskonferansen og Arendalsuka. Samarbeidet mellom institusjonene kan utvikles mer, og dette følges opp i arbeidet med Regionplan 2020. For framtida blir det viktig å styrke og utvikle institusjonene ytterligere, og ha fokus på samarbeid i regionen.

Bibliotekene

Bibliotekene fikk sin egen plan, *Enkelt, nært og gratis. Strategisk plan for bibliotekutvikling i Aust-Agder 2013-2016*, som en følge av kulturformidlingsplanen. Dette har ført til stor utvikling på bibliotekområdet i perioden. I ny biblioteklov samt andre statlige føringer har bibliotekets utadvendte rolle fått stor vekt. Demokratiutfordringen og aspekter ved ytringsfrihet er løftet spesielt fram, og fokuset på å utvikle bibliotekene som litteraturhus bør ha fortsatt fokus. Dette vil også bli fulgt opp i Regionplan 2020.

Festivaler

Aust-Agder har i perioden befestet rollen som "festivalfylket". Kortfilmfestivalen i Grimstad (knutepunktfestival), Risør kammermusikkfest og Canal Street i Arendal står i en særstilling, ved at statlige tilskudd kombineres med fylkeskommunal innsats og eierskap og lokale tilskudd. I tillegg yter fylkeskommunen tilskudd til et utvalg festivaler hvert år. Regionale kompetansesentra, for eksempel for rytmisk musikk og film bidrar til at kunstneriske miljøer vokser. Fylkeskommunen kan bidra ved fortsatt å ta eierskap og delfinansiering, og videreutvikle festivalenes posisjon i samarbeid med vertskommune og statlige myndigheter.

Offentlig kulturformidling

Det skjer mye verdifull kulturformidling i offentlig regi, spesielt til barn og unge. Den kulturelle skolesekken (DKS) har befestet sin stilling, og har fått økte midler i perioden. Om lag halvparten av produksjonene i DKS og Rikskonsertordningen er nå produsert i regionen. Det er i gang forsøk med Den kulturelle bæremeisen, og dette bør følges opp videre. Kulturkort for ungdom ble etablert i Aust-Agder, men er nylig avviklet som en følge av avvikling av statlige tilskudd. Det er ingen intensjon i fylkeskommunen om å følge opp dette. Regionplan 2020 vil følge opp temaet formalisert samarbeid mellom Kulturskolerådet, DKS og UKM. Samarbeidstiltak her er allerede så smått igangsatt.

Frivillighet

Fylkeskommunen støtter opp om de frivillige kulturkreftene ved kurs, rådgivning og tilskudd til kulturaktiviteter. Samhandling med frivillighetsfeltet er i stor grad en kommunal oppgave. Noen institusjoner, spesielt festivalene, bruker frivillige som verdifullt tilskudd til drift, og dette kan godt utvikles videre. Det hadde vært ønskelig at de etablerte institusjonene i større grad kunne samhandle med amatørmiljøene.

Tilretteleggerrollen - den offentlige kulturarbeiderens rolle

Det utføres mye godt arbeid i kultursektoren i kommunene, og flere har utarbeidet egen kulturplan eller er i gang med dette. Dette er imidlertid ikke tilfelle i alle kommuner, og en ser tendenser til nedbygging av kulturkontorene. For å imøtekomme noen av de store utfordringene som kulturansatte møter, har fylkeskommunen dreid virksomheten mot økt tilbud av kompetanse-, nettverk- og samhandlingstilbud. Dette vil få sterkt fokus i den nye planen.

Flerkultur

Flerkulturelle kunsttilbud inngår som en naturlig del av Den kulturelle skolesekken. Institusjoner og andre som får tilskudd fra fylkeskommunen oppfordres til å ha spesielt fokus på mennesker med ulik språk- og kulturbakgrunn som publikum og frivillige. For øvrig er integreringsarbeid i hovedsak en kommunal oppgave, og vil ikke ha spesielt fokus i den nye kulturformidlingsplanen.

3. PLANTEMAENE – PRIORITERTE INNSATSOMRÅDER

Planen har tre prioriterte innsatsområder: Utvikling og samhandling, Deltakelse og Kunstproduksjon. Under hvert innsatsområde prioriteres tre strategier, som tas videre i til sammen 17 tiltak.

3.1 Utvikling og samhandling

Kulturutredningen 2014, NOU 2013:4 (Enger-utvalget) peker på behovet for samarbeid og samkjøring mellom forvaltningsnivåene i kulturpolitikken. Utvalget mener dette gjelder både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. I kapittel 15 sies dette blant annet slik:

Utvalget er overbevist om at grunnlaget for bred deltakelse i kulturlivet legges i den enkeltes lokalsamfunn. Det betyr at det må være en tilstrekkelig sammenheng i den lokale, regionale og nasjonale kulturpolitikken, slik at myndigheter på alle nivåer kan ha en rimelig forventning om at de tiltak de setter i verk når de mål de har satt seg.

Samhandlingstemaet er tydelig også i *Regionplan Agder 2020*. Der sies det blant annet:

Gjennom samhandling skal vi oppnå mer, vi skal ta hele landsdelen i bruk, med vekt på balansert utvikling og helhetstenkning. Det viktigste grepet i planen er derfor økt helhetstenkning - fordi det bare er gjennom fellessatsinger vi kan nå ambisiøse mål.

De regionale institusjonene er våre felles kraftsentra for kunst og kultur i landsdelen. Disse har latt seg realisere gjennom samarbeid mellom stat, fylkeskommuner og kommuner. Å fortsette utviklingen av disse, øke samarbeidet mellom dem og videreutvikle samhandlingen mellom den enkelte institusjon og kunst- og formidlingsmiljøene, vil bringe Agder videre som kulturregion.

God samhandling blir stimulert av gode møteplasser. Faglig påfyll og nettverksbygging inspirerer til nytenkning og felles satsinger. Kulturansatte trenger kolleger og samarbeidspartnere, og delingskultur utvikles gjennom jevnlig og varierte treffpunkter. Den kulturelle skolesekkens årlige nettverkssamling, *Kulturtapas*, samler kulturansatte, lærere og i noen grad skoleelever. Fylkesbibliotekene samler bibliotekansatte fra hele Agder gjennom kurs og faglige møter, og temaene her kan til dels være aktuelle for andre kulturansatte i kommunene. Den årlige kulturkonferansen som fylkeskommunen arrangerer har etablert seg som en spennende arena. Konferansen har et mål om å gi kulturarbeidere et løft og styrke kultursektoren i Aust-Agder. I tråd med Regionplan Agder etableres Kildedenkferansen fra 2015. Kildedenkferansen vil henvende seg til et større publikum og ha et nasjonalt nivå, samtidig som det vil være et mål å styrke kulturkompetansen i landsdelen.

Nasjonale satsinger mot barn og ungdom, som Den kulturelle skolesekken (DKS), Ungdommens kulturmønstring (UKM) og Kulturskolen, driftes av fylkeskommuner og kommuner. Fylkeskommunen støtter tiltak som *Lørdagsskolen*, som er et fellesprosjekt mellom kulturskolene, på prosjektbasis. Det er ofte de samme ansatte som arbeider med de ulike satsingene, men ikke alltid. Målgruppene for satsingene er i stor grad de samme. For å få til gode tilbud, kan det være mye å vinne på å øke samhandlingen også her.

Kulturutredningen 2014 viser til at statlige instanser har vært viktige økonomiske og faglige bidragsyttere til utvikling av det lokale kulturlivet i årene etter 2005. Dette gjelder også for Aust-Agder og Agder, spesielt for oppbygging og drift av institusjoner og kompetansesentra. Samtidig viser årsmeldingene fra Norsk kulturråd at få tildelinger av prosjektstøtte går til Aust-Agder. En større grad av samhandling mellom kommuner, og mellom kommuner og fylkeskommune, vil kunne styrke søknader til statlige støtteordninger fra vårt fylke.

Et kulturmiljø i utvikling har fokus på kompetanseutvikling og kunnskapsdeling. Her kan alle miljøer spille sammen for å sette fokus på kompetanse, - universitetet, kunst- og kulturinstitusjonene og fylkeskommunene. Kompetanse kan utvikles gjennom formelle studier, kortere kurs eller felles prosjekter. I en travel hverdag vil tilgang på "kortreist kunnskap" bidra til kontinuerlig faglig utvikling.

Utfordringer

Systematisk samhandling mellom fylkeskommunen og kommunene om utvikling på kulturfeltet er i noen grad etablert. En mer systematisk samhandling ville gi langsiktighet og styrket kultursatsing samlet sett. Fylkeskommunen medvirker ved etablering av kulturhus og andre arenaer, deltar med råd ved endringsprosesser, samt yter støtte til tiltak gjennom tilskuddsordninger.

Det er for liten samhandling mellom ulike satsinger mot de samme målgruppene, som for eksempel kulturskole, Ungdommens kulturmønstring (UKM) og DKS. Kulturskolene drives av kommunene med tilskudd fra staten, og fylkeskommunen har ingen innvirkning på driften. UKM har basis i kommunene, med fylkeskommunen som et viktig ledd mellom kommunene og det nasjonale prosjektet. DKS har basis i kommunene, men faglig og økonomisk tyngdepunkt i fylkeskommunen og staten. Dette er også et tema som løftes frem i Regionplan Agder, der det foreslås å utvikle en samarbeidsavtale mellom kulturskoleråd, UKM og DKS i regionen.

Kulturansatte har få treffpunkter og samarbeidsarenaer. Det er et tydelig gjennomgangstema på alle nivå når ulike grupper av kulturarbeidere møtes. Spesielt er det et behov for de små med få kolleger i egen kommune, men også fra kunstnere og andre som arbeider mye alene.

Kulturloven gir ingen tydelige føringer eller noe definert ansvar for kompetanseutvikling innen kulturfeltet (bortsett fra bibliotekfeltet, som har føringer for dette i bibliotekloven), og kulturen for kompetansedeling er svakt utviklet. De kunst- og kulturfaglige miljøene som finnes i regionen er små. Det er en utfordring å dra mest mulig nytte av utdanningstilbudene ved Universitet i Agder og kompetansen i de regionale institusjonene. Hvert år fordeles betydelige beløp i statlige tilskudd til utviklingsprosjekter på kulturområdet, blant annet fra Norsk kulturråd. Statistikk viser at en forholdsvis liten del av disse midlene blir tildelt prosjekter i Aust-Agder. Regionplanen fokuserer på bedre samarbeid med Kulturrådet.

De regionale kulturinstitusjonene har tilført regionen kulturtilbud av høy kvalitet, men har i liten grad utviklet samarbeid seg i mellom, og med kulturansatte i kommunene og det frie feltet. Det ville være naturlig at de store institusjonene selv fant fram til samarbeidstema for utvikling og formidling. Regionplanen oppfordrer Kilden til å ta initiativ til et fast nettverk mellom de regionale kulturhusene i landsdelen. Det er ønskelig at Kilden tar en rolle som kompetanseorgan for scenekunstheltet i regionen, og en intensjon om dette har vært uttrykt fra Kilden i samtaler med kulturmiljøet i Agder.

Strategier

Aust-Agder fylkeskommune skal ta en aktiv utviklingsrolle på kulturområdet. Samhandling mellom forvaltningsnivåer, institusjoner og andre aktører kan utvikles gjennom å inngå avtaler eller å arbeide med felles utviklingsprosjekter.

Statlige og andre tilskuddsordninger kan understøtte nye tiltak og samarbeidstiltak, og fylkeskommunen vil kunne bidra i søknadsprosessene. Fylkeskommunen vil også kunne være deltaker i nyskapende prosjekter.

Gode møteplasser for kulturansatte og kunstnere skal styrkes og utvikles. Det er behov for både formelle og uformelle arenaer for å styrke nettverkene. Fylkeskommunenes samordnings- og utviklingsrolle danner et naturlig utgangspunkt for å arrangere faglige treffpunkter og samarbeidsmuligheter. Kompetansetilbud som understøtter utvikling vil gjøre regionen attraktiv for både tilretteleggere og kunstnere.

Tiltak

3.1.1: Fylkeskommunen skal ta initiativ til jevnlig dialogmøter med kommunene. Her kan en se på innsatsområder for den enkelte kommune og diskutere prioriteringer på kulturfeltet, koordinere prosjekter, tilby bistand/veiledning, eller videreutvikle ideer med søkere. Kulturtema bør være del av samarbeidsavtaler mellom fylkeskommunen og kommunene.

3.1.2: Det skal arbeides målrettet med søkerkompetanse og søknadsutvikling fra regionen, fra kunstnere, kommuner og andre aktører i kulturlivet. Søknader kan være rettet mot Norsk kulturråd eller andre bevilgende organ.

3.1.3: Fylkeskommunen skal tilrettelegge for konkrete samarbeidsprosjekt mellom DKS, UKM, og kulturskoler. Det kan være i form av å løfte frem gode eksisterende prosjekt, eller igangsette nye prosjekt som kan vokse til fyrtårn i regionen.

3.1.4: Fylkeskommunen skal tilrettelegge for at DKS, UKM og kulturskolene skal ha felles nettverkssamling annethvert år, hvor faglige temaer og konkrete prosjekter kan diskuteres. Samlingen skal foregå i forskjellige vertskommuner slik at de faglige temaene kan forankres lokalt.

3.1.5: Aust-Agder fylkeskommunes årlige kulturkonferanse skal videreføres og skal ha som mål å være kompetansehevende for hele kulturfeltet i fylket, samt å fungere som en møteplass hvor nettverk skapes og videreutvikles. Tema for konferansen vil variere fra år til år, og det skal være aktuelt ut fra et regionalt og lokalt perspektiv.

3.1.6 Det skal produseres og gjennomføres årlige kurs rettet mot kulturarbeidere i kommunene. Kursene skal ha kompetanseheving innen konkrete områder som mål. Kursene kan utvikles i samarbeid med Vest-Agder fylkeskommune og tilbys kulturarbeidere i kommunene i begge fylker, med mål om å styrke faglige miljøer og nettverk.

3.2 Deltakelse

En inkluderende kultursektor er en sektor der alle har like muligheter til deltaking og til å utvikle sine skapende ressurser, uavhengig av faktorer som sosioøkonomisk, kulturell eller religiøs bakgrunn eller funksjonsevne.

Dette er visjon og mål for St. meld. 10 (2011-2012), *Kultur, inkludering og deltaking, (Inkluderingsmeldingen)* og danner også innfallsvinkel til temaet i planen.

Deltakelsesbegrepet rommer de prinsippene samfunnet vårt er bygd på. Det er gjennom deltaking i fellesskapet at vi kan oppnå engasjement og medbestemmelse, og det er derfor en viktig faktor for demokratiet at den enkelte innbygger opplever seg selv som inkludert og meningsfull i samfunnet. *Inkluderingsmeldingen* peker på at inkludering handler om å bygge ned barrierer som hindrer kulturbruk, og skape like muligheter for alle individer og grupper. Formelle rettigheter og muligheter fører ikke alltid til at folk

oppsøker kulturtilbud eller opplever å ha reell tilgang til deltaking. Derfor må kultursektoren i større grad gå aktivt ut for å trekke med nye deltakere og nå personer og grupper som i dag står utenfor kulturlivet. Flere må få reell anledning til å delta, være skapende og prege større deler av kunst- og kulturlivet. *Kulturutredningen* bruker begrepet *kulturelt medlemskap*:

”(...) alle grupper i samfunnet må gis mulighet til å utvikle kulturen de forstår seg selv gjennom, samtidig som de gis mulighet til å delta på kulturelle fellesarenaer.”

Begrepet kulturelt medlemskap favner deltakelse på det enkelte individs premisser, både med tanke på kulturell tilhørighet og lokal forankring. Det er i lokalsamfunnet folk møtes og deltar. Kommunen som offentlig instans har tetttest kontakt med innbyggerne, gjennom de tjenester de leverer og gjennom kontakt og oppfølging av lag og foreninger.

Som et ledd i folkehelsearbeidet foretas det spørreundersøkelser til befolkningen i Agder. Her vil en kunne få nyttig informasjon om levekår og befolkningens kulturbruk. Dette kan være spesielt aktuelt for å forstå ungdoms behov og ønsker i kultursammenheng.

Den kulturelle grunnmuren

Den kulturelle grunnmuren kan forstås som den kulturelle infrastrukturen som gir hele befolkningen tilgang til kunst- og kulturfaglig kompetanse, deltakelse og opplevelse. Begrepet er hentet fra *Kulturutredningen*, og det peker samtidig på hvor fokuset for kulturpolitikken bør ligge i tiden fremover. Kunst- og kulturfag i opplæringen, kommunalt og frivillig fritidstilbud og lokalsamfunnets kulturelle arenaer trekkes spesielt frem som viktige hjørnesteiner.

De siste årene har det blitt bygd mange flotte kulturbygg. Nå er tiden kommet for å skape innhold i de regionale institusjonene, og styrke de eksisterende lokale arenaene. En del bygg og lokaler som allerede finnes kan tilrettelegges for kulturell aktivitet, og noen må gjøres lettere tilgjengelige for en bredere gruppe brukere. Brukerstyrte kulturhus fungerer mange steder som et godt alternativ for å øke tilgjengeligheten.

Å styrke samordningen mellom forvaltningsnivåene er nøkkelen til et sterkere lokalt kulturliv. Dette er nærmere beskrevet i kap 3.1.

Barn og unge

Barn og unge er viktige deltakere i det lokale kulturlivet og de må ha muligheter til både å oppleve og å utøve. Det finnes mange arenaer for barn og unge i dag, både innenfor kultur og idrett. Utdanningsinstitusjonene i fylket gir kunst- og kulturoplæring i grunnskolene og flere av de videregående skolene gir mulighet til å videreutvikle interesse og evner på kunstfagområdet.

Fra skoleåret 2016/17 vil trolig flere videregående skoler i Aust-Agder gi tilbud om et nytt studieforberedende utdanningsprogram, som vil hete *Kunst, design og arkitektur*.

Programmet skal primært være forberedelse til høyere studier innen kunst, design og arkitektur. Utdanningsprogrammet erstatter det tidligere formgivingsfag som var en del av det studiespesialiserende utdanningsprogrammet i Kunnskapsløftet. Endringen skjer på

bakgrunn av evalueringer som trekker konklusjonen om at lave søkertall til formgivingsfag kan skyldes fagenes manglende synlighet i forhold til de mer akademiske fagene.

Kulturskolene gir mulighet for undervisning og fordyping innen en rekke kunstdisipliner, men tilbudet kan variere noe fra sted til sted. Unge musikk talenter gis viktige muligheter gjennom prosjekter som *Lørdagsskolen*, *Ung klassisk*, *Sørnorsk ungdomsstorband*, *Framtida i norsk jazz*, *Rytmask fabrikk* og Canal Streets ungdomssatsning *Understreet*. Kilden teater og konserthus har spesielle satsinger overfor barn og ungdom. Musikkonservatoriet / Universitetet i Agder gir høyere utdanning innen musikk.

Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet oppnevnte i 2013 en ekspertgruppe for kunst og kultur i opplæringen, og dette resulterte i rapporten *Det muliges kunst*. Rapporten gir råd og anbefalinger til ministrene i de to departementene. Det blir blant annet anbefalt at det må satses på kvalitet og kompetanse i de estetiske fagene som skolen underviser i, og at kulturskolen bør styrkes for å kunne gi tilbud til de elevene som ønsker fordypning. Det blir også pekt på hvordan Den kulturelle skolesekken og kulturskolevirksomheten kan utvikles ved å samarbeide i større grad.

Nasjonale ordninger

Kommunene har ansvar for kulturskolene og bibliotekene, og de har også nær kontakt med lag og foreninger. Aust-Agder fylkeskommune administrerer flere nasjonale ordninger i samarbeid med kommunene i fylket:

- Den kulturelle skolesekken (DKS) i Aust-Agder gir elever i hele skoleløpet profesjonelle kunst- og kulturopplevelser både på egen skole og som besøkende til kunst - og kulturinstitusjoner i regionen. Alle skoler mottar scenekunst, film, visuell kunst, kulturarvstilbud, musikk og litteratur. I tillegg turnerer Rikskonsertene med konsertprogram over hele fylket.
- Ungdommens kulturmønstring (UKM) gir ungdom mulighet til å uttrykke seg kunstnerisk innenfor alle sjangre i profesjonelle rammer. Det arrangeres mønstringer i kommunene, og deretter går mange videre til fylkesmønstring før det hele avsluttes med en landsmønstring.
- Den kulturelle spaserstokken har nylig blitt en del av fylkeskommunenes forvaltningsoppgave, og kommunene får tildelt midler til denne ordningen årlig. Ordningen skal sørge for at eldre får et kunst- og kulturtilbud av høy kvalitet på arenaer de befinner seg på i dagliglivet.
- Den kulturelle bæremeisen er et kulturtilbud til barn i førskolealder, primært gjennom barnehagen. Dette er ikke en nasjonal ordning, men Aust-Agder fylkeskommune har per i dag en fireårig prøveordning som tilbyr profesjonell scenekunst og litteratur til barnehagene i fylket. I tillegg samarbeider fylkeskommunen med Rikskonsertene om å produsere og distribuere barnehagekonserter til kommunene.

Kunst- og kulturformidling

Agder har flere profesjonelle kunst- og kulturformidlingsinstitusjoner som til enhver tid har tilbud av høy kvalitet, samt at en rekke lag og foreninger tilbyr et mangfold av arrangementer og aktiviteter innenfor alle sjangre. Flere av disse lagene og foreningene arrangerer konserter og arrangementer av høy kvalitet gjennom hele året.

Kulturinstitusjonene er åpne for alle grupper i samfunnet. Tilnærmingen må være at publikum ikke utgjør en udefinert gruppe, men består av ulike målgrupper med forskjellige interesser. Det må hele tiden arbeides for å få størst mulig deltakelse i kulturlivet og kulturinstitusjonene må derfor stadig søke nye måter å nå ut til befolkningen på. I tillegg til de faste tilbudene i institusjonenes egne lokaler, driver noen av kulturinstitusjonene med oppsøkende formidlingstilbud, blant annet i regi av Den kulturelle skolesekken.

Bibliotekene og museene er viktige møtesteder og arenaer for kultur, ettersom de er lavterskeltilbud som når ut til store deler av befolkningen.

På bibliotekområdet har Aust-Agder fylkeskommune vedtatt en strategisk plan for bibliotekutvikling i Aust-Agder 2013-2016, *Enkelt, nært og gratis*. Bibliotekplanen skal være et verktøy for å utvikle bedre bibliotektenester. Målet med planen er å peke på sentrale utfordringer samfunnet står overfor, som bibliotekene kan være en del av løsningen på. Planen har spesielt fokus på utviklingstiltak.

På museumsområdet siktes det mot å utarbeide ny museumsplan, med oppstart i 2016, der museenes rolle som bevarer og formidler av kulturarven vil bli beskrevet. For kulturminnevern finnes planen *Et godt varp 2014 - 2017, Strategisk plan for kulturminner og kulturmiljøer i Aust-Agder*. Planens hovedmål er å utvikle kulturarven og by på opplevelse, kunnskap, og historier knyttet til kulturminner. Kulturarven skal være tilgjengelig for alle. Kulturarv er også en del av Den kulturelle skolesekkens program, og museene er aktive produsenter av formidlingsopplegg rettet mot barn og unge. De regionale kunstinstitusjonene og kompetanseaktører omtales under kap. 3.3.

Utfordringer

Deltakelse i kulturlivet henger sammen med sosioøkonomiske variabler. Det er tendenser til økende kulturforskjeller og dermed også økende klasseforskjeller i samfunnet vårt, og dette gjelder i stor grad også for kulturlivet. Det kan være høy terskel for å oppsøke enkelte kulturarenaer, og det handler både om økonomi, alder, kulturell tilhørighet og kulturarenaens evne til å tilpasse tilbudet til ulike befolkningsgrupper. Det er en utfordring å få en mer inkluderende publikumsutvikling i kulturlivet, spesielt gjelder dette bruk av kulturinstitusjonene.

Den kulturelle skolesekken er i løpet av snaue 15 år bygd opp slik at alle barn og unge i skolealder får oppleve profesjonell kunst og kultur. Førskolebarn har ikke det samme tilbudet via statlige midler, men fylkeskommunen har finansiert en ordning med Den kulturelle bæremeisen over en fireårsperiode. Eldre, fortrinnsvis i institusjoner, har fått et begrenset musikktilbud gjennom en årrekke. Siden fylkeskommunen nylig har fått det administrative ansvaret for Den kulturelle spaserstokken, kunne det være naturlig å bygge videre på de to sistnevnte ordningene sett i sammenheng. Det er en utfordring å bygge opp en helhetlig satsing på profesjonell kunst og kultur med livsløpsperspektiv.

Det er stor variasjon i antall fysiske møteplasser i lokalsamfunnet, og lokalenes egnethet, størrelse og tilgjengelighet. Behovet for øvings- og fremføringsarenaer for det lokale kulturliv er stort de fleste steder. En bedre tilrettelegging og utnyttelse av eksisterende bygninger og lokaler ville flere steder kunne gi stor effekt.

Kunnskapen om ungdoms deltakelse og preferanser når det gjelder kulturtilbud er liten. Erfaringer med ordningen Kulturkort for ungdom har vist at det er vanskelig å nå frem til ungdom med markedsføring av kulturtilbud, og det kan se ut til at preferansene i stor grad retter seg mot kino og enkelte festivaler. Det er en utfordring å nå frem til ungdom ved å satse på tradisjonelle kulturarenaer, som for eksempel kulturinstitusjonene.

Det er videre en utfordring at kompetansen innen estetiske fag bygges ned i hele grunnutdanningen. Dette gjelder i hovedsak for grunnskolene. Skolen er barn og unges primære arena for både læring og aktiv utøving innen estetiske fag, men det er klare signaler på at de estetiske fagene nedprioriteres og at det mangler fagkompetanse for å gi elevene et godt tilbud. Dette gir i tillegg Den kulturelle skolesekken et svakere fundament som integrert element i skolens kunst- og kulturtilbud.

Strategier

Formidling til nye målgrupper bør ha et tydelig fokus i planperioden. Dette gjelder både publikumsstrategier i institusjonene, men også formidlingen av profesjonell kunst og kultur i fylkeskommunal regi. Det skal tas hensyn til både språkbakgrunn, alder og sosioøkonomisk tilhørighet for å oppnå størst mulig deltakelse i kulturlivet. Det bør også arbeides med kulturtilbud på tvers av aldersgrupper.

De kulturarenaene som finnes skal utvikles og utnyttes bedre med tanke på innhold og aktivitet, med utgangspunkt i brukernes ønsker og behov.

- Det er allerede igangsatt et utviklingsarbeid for å utvide og synliggjøre bibliotekenes rolle som kulturarena i kommunene.
- Fritidsklubbene blir trukket frem i Kulturutredningen som en sentral arena i det frivillige kulturlivet. Innsatsen kan dreies mer i retning av å være kulturarena for unge i kommunene, og ansvaret bør da knyttes tettere til kulturenhetene i kommunene.
- Skolene bør også fungere som åpne kulturarenaer i lokalsamfunnet. Ved bygging av nye skoler bør dette aspektet vektlegges, slik at visningsrom og øvingsrom planlegges som en del av bygget, samt at det tilrettelegges for bruk utenom skoletid.

Ungdom og deres deltakelse i kulturlivet skal ha spesielt fokus i planperioden. For å nå frem til denne målgruppen trenger vi mer kunnskap om ungdoms kulturvaner. Godt samarbeid med skolene er et viktig grunnlag for at kulturtilbudene som gis i skoletida gir gode opplevelser.

Tiltak:

3.2.1: Det skal vurderes om formidling av profesjonell kunst skal tilbys førskolebarn gjennom Den kulturelle bæremeisen på permanent basis, på bakgrunn av evaluering av nåværende prøveordning.

3.2.2: Dersom Den kulturelle spaserstokken videreføres med statlig finansiering, skal det vurderes om fylkeskommunen skal bygge opp en turnéordning til målgruppen.

3.2.3: Som en del av dialogmøter med kommunen skal det kartlegges muligheter for tilrettelegging av kulturarenaer i hver enkelt kommune. Fylkeskommunen kan gi veiledning om bruk av skolene som kulturarenaer og støtteordninger som finnes.

3.2.4: Aust-Agder fylkeskommune skal foreta en kartlegging av ungdom og deres deltakelse i kulturlivet i løpet av planperioden.

3.2.5: Det skal holdes kurs i regi av Den kulturelle skolesekken i regionen for lærerstudenter og lærere, og temaene skal fokusere på barna og unges forståelse og opplevelse av kunst og kultur. Samarbeidspartnere som kan trekkes inn er: UiA, kulturinstitusjonene, kulturskolene, Fylkesmannen i Aust-Agder, og fylkeskommunens utdanningsavdeling.

3.2.6: Kulturavdelingen og utdanningsavdelingen i Aust-Agder fylkeskommune skal undersøke muligheten for nye samarbeidsformer mellom Den kulturelle skolesekken og de videregående skolene.

3.3 Kunstproduksjon

Kunst som produseres i dag reflekterer og kommenterer vår samtid. Den kan både bekrefte og stille spørsmålstegn ved vår identitet, som individ og som samfunn. Kunstens frie stilling i samfunnet gir anledning til å kritisere gjeldende praksis og vedtatte normer. Slik kritikk kan gi anledning til å skape debatt og engasjement omkring samfunnsrelevante, moralske og etiske temaer.

Kunstnerens levekår

Aust-Agder er et av fylkene i landet med lavest antall bosatte kunstnere. I følge *Norsk Kulturindeks 2014* ligger Aust-Agder på 16. plass av alle fylker i landet, både i rangering av det totale kulturnivået og av antall bosatte kunstnere. *Norsk kulturindeks 2013* viser at andelen kunstnere bosatt i Aust-Agder ligger godt under landsgjennomsnittet. I Aust-Agder var det da denne undersøkelsen ble gjennomført 1,9 kunstnere per tusen innbyggere, mot 4 kunstnere per tusen innbyggere på landsbasis. Det fremkommer også at tildelinger fra Statens kunstnerstipend tildelt kunstnere bosatt i Aust-Agder ligger lavt når man regner kroner per innbygger. Søknadsmengden fra Aust-Agder er også svært lav.

Rapporten *Kunstens autonomi og kunstens økonomi* presiserer (kap. 1) at det er behov for en kunstpolitikk som stimulerer kunstnerisk produksjon:

Forutsetningen for å ha et mangfold av kunstneriske ytringer og kunstverk er at den enkelte kunstner kan leve av sin kunst og kunstfaglige kompetanse. En kunstpolitikk må finne balansen mellom marked og stimuleringstiltak, sørge for en helhetstenking hvor betaling for kunstverket må være et integrert element i et helhetlig stimuleringssystem for kunst. Det vil si å finne balansen mellom kunstens autonomi og kunstens økonomi.

Rapporten påpeker at det er behov for at kunst blir et eget politikkområde, som ikke bare er en del av kulturpolitikken (kap. 2). Dette knyttes til *Kulturutredningen* og dennes anbefaling om å satse på innholdsproduksjon og økt fokus på aktiviteter som kommer publikum til gode. Regjeringen Solberg vil vektlegge kultur og næring i større grad, styrke finansieringen av kulturlivet blant annet gjennom gaveforsterkningsordninger og satse på utvikling av unge talenter. Dette tas også videre i Regionplan Agder, med en foreslått satsing kalt *Det visuelle kunstløftet i Sør*.

Andel av bosatte kunstnere påvirker både kunstproduksjon og kunstformidling. Dersom kunstnere skal bosette seg i Aust-Agder, må det være attraktive arbeidsvilkår og muligheter for å ha kunsten som levevei. Selv om det finnes flere aktive kunstmiljøer og kunstnere som klarer å leve av kunsten sin i vårt fylke, er det per i dag ikke godt nok tilrettelagte forhold til at kunstnere søker seg hit for å arbeide og bo.

Fylkeskommunen gir arbeidsoppdrag til profesjonelle kunstnere gjennom DKS og Rikskonsertordningen. Dette har etter hvert blitt en betydelig inntektsmulighet for kunstnere. Fylkeskommunen sikrer gjennom regelverk at alle nye bygg i fylkeskommunal regi blir utsmykket av profesjonelle kunstnere. Fylkeskommunen tilbyr også stipender for kunstnere.

Det frie kunstfeltet utgjøres av forfattere, musikere, billedkunstnere og kunsthåndverkere, filmskapere, dansere og scenekunstnere. Mange kunstnere arbeider også på tvers av kunststartene. Kulturskolene har i sine staber kunstpedagoger som enten er profesjonelle eller semi-profesjonelle utøvere innen sitt kunstfelt, men som i ulik grad er aktivt utøvende ved siden av sin undervisningsstilling.

Det nye utdanningsprogrammet i videregående opplæring, *Kunst, design og arkitektur* (se også kap. 3.2) vil kunne bety nye muligheter for kunstnere med tanke på undervisningsstillinger i regionen. Utdanningsprogrammet har som mål å øke statusen og dermed også søkerallene til estetiske fag i videregående opplæring. Dette kan også kunne få innvirkning på antall kunstnere som velger å bosette seg i regionen, og på den allmenne interessen for kunst og kultur. Etter- og videreutdanning innen kunst og kultur er mangelfull i landsdelen, og dette tas opp som eget tema og satsningsområde i *Regionplan Agder 2020*.

Internasjonaliseringen av kunstfeltet er økende. Mange kunstnere tar hele eller deler av sin kunstutdannelse i andre deler av verden og gjennom dette får de et stort internasjonalt nettverk. Gjennom digitalisering og teknologiske nyvinninger har rekkevidden og mulighetene for formidling av kunst økt eksplisitt, og mange kunstnere forholder seg i stor grad både til et lokalt og et globalt publikum.

Kunstnerisk produksjon

Det er en del felles utfordringer for de ulike kunstfeltene, men en ser at det også er særegne behov innenfor det enkelte kunstfelt både når det gjelder produksjons- og visningsvilkår. I *Regionplan Agder 2020* trekkes spesielt visuell kunst frem som det kunstfeltet hvor det bør arbeides videre for å tilby bedre muligheter for talentutvikling. Dette vil innebære at det må tilrettelegges for at dette kunstfeltet har gode vilkår i regionen. Det vil også være behov for profesjonelle utøvende kunstnere innen kunstfeltet som både kan undervise og fange de unges interesse for kunstarten.

Den kulturelle skolesekken og Rikskonsertene er en aktiv produsent for kulturtilbud til målgruppen barn og unge. I tillegg til å distribuere turneer til skoler over hele fylket, prioriteres utvikling og produksjon av nye tilbud i samarbeid med både profesjonelle kunstnere og formidlere. Det er en målsetting for DKS og Rikskonsertene å samarbeide med kunstnere fra egen region, samtidig som det er ønskelig å gi skolene et bredt kulturtilbud sammensatt av både nasjonale og internasjonale produksjoner. Dette gjelder for alle kunstartene.

Kompetansemiljøer innen kunst og kultur

De regionale kulturinstitusjonene har både Vest- og Aust-Agder som sine virkefelt: Sørlandets Kunstmuseum (SKMU), Kilden Teater- og Konserthus, Agder folkemusikk- og folkedansarkiv, Agder kunstsenter og Sørnorsk filmsenter.

Kulturinstitusjoner som har Aust-Agder som virkefelt er Næs Jernverksmuseum, Aust-Agder museum og arkiv, som nå er en konsolidert institusjon bestående av tidligere Setesdalsmuseet IKS, Grimstad bys museum, og Aust-Agder kulturhistoriske senter IKS.

Kulturhusene i Risør, Arendal og Grimstad er regionale visningsarenaer for både scenekunst og musikk. En unik utescene finnes i Grimstad, *Kilden - Fjæreheia amfi*, og i Arendal finnes fast utescene på Hove. I tillegg finnes det noen få scener av mindre format i de fleste kommunene i Aust-Agder, men med liten kapasitet både for større produksjoner og publikum.

Andre kunst- og kulturinstitusjoner med regionalt format er Bomuldsfabriken Kunsthall og Risør Kunstpark. I tillegg kommer kunstforeningene og bibliotekene, først og fremst med lokal tilhørighet. Noen av kulturinstitusjonene trekker publikum fra hele regionen og fremstår også som viktige turistattraksjoner for besøkende utenfra.

Kompetanseaktører som Aust-Agder musikkråd, Sørnorsk jazzsenter, Sørnorsk kompetansesenter for musikk og Agder folkemusikkarkiv har stor betydning for den positive utvikling på musikkfeltet i regionen. I oktober 2009 ble Norsk Forfattersentrum Sørlandet etablert i Kristiansand og formidler forfatterbesøk til fylkeskommunene, Den kulturelle skolesekken, bibliotek, kommuner, litteraturfestivaler, organisasjoner, skoler og næringslivet. Norsk Forfattersentrum er en nasjonal medlemsforening for forfattere.

Aust-Agder har lenge blitt betegnet som festivalfylket, og det er mye takket være de mange musikkfestivalene. En del av festivalene har etter hvert vist god levedyktighet, og de har befestet sin plass både for lokale innbyggere og for tilreisende. Her nevnes Canal Street i Arendal og Risør kammermusikkfest.

Kortfilmfestivalen i Grimstad har status som nasjonal knutepunktinstitusjon, og er godt etablert og anerkjent, også utenfor landets grenser. Det finnes en rekke litteraturfestivaler som har festet seg godt som årlige arrangementer.

Utfordringer

Aust-Agder har et lavt antall bosatte kunstnere sammenlignet med resten av landet. Dette kan indikere at levekår for kunstnere ikke er tilstrekkelig attraktive for at de skal velge å bosette seg i denne landsdelen. Det må finnes oppdrag for kunstnere, aktuelle arbeidsplasser, produksjonslokaler og det må være gode støtteordninger. Regionplan Agder har kunstnerens kår som et av temaområdene, og her blir både kunstneroppdrag i landsdelen og stipendordninger trukket frem. Aust-Agder fylkeskommune har per i dag Aust-Agderstipendet for bildende kunstnere og to kulturstipend.

Aust-Agder har få arenaer tilrettelagt for kunstproduksjon, med et hederlig unntak i Risør kunstpark med sine 20 atelierer. Mangelen gjelder både produksjonslokaler for scenekunst, øvingsrom for musikk og kunstneratelier. Musikklivet har behov for akustisk egnede lokaler, som er tilrettelagt etter Norsk standard NS8178 Akustiske kriterier for rom og lokaler til musikkutøvelse. Det har blitt uttrykt et ønske fra flere hold om lokaler som også kan gi muligheter for å etablere kunstnerfellesskap. Det finnes i tillegg få residensmuligheter for kunstnere i Aust-Agder. Dette temaet følges også opp i Regionplanen, hvor det er vedtatt å utarbeide en modell for å øke antall gjesteatelier og faste atelier for et utvalg av kunstnere.

Det frie scenekunstheltet er nærmest fraværende i fylket og det foregår lite produksjon av ny scenekunst som har tilknytting til vår landsdel. Det betyr at både kulturhus, Den kulturelle skolesekken og andre visningsarenaer i stor grad er avhengig av å hente inn scenekunstproduksjoner fra andre deler av landet. Scenekunstnere er i stor grad avhengig av å ha et kunstnermiljø rundt seg for å kunne og ville bosette seg i regionen.

Det kunne med fordel vært mer kontakt mellom amatører, semi-profesjonelle og profesjonelle miljøer. Talentutvikling handler mye om å ha støtte og inspirasjon fra profesjonelle utøvere. Det er viktig for regionen å bygge mer robuste kreative miljøer, og da trengs både bredde og toppsjikt. Regionplanen har vedtatt en satsning på talentutvikling som spesielt retter seg mot det visuelle kunstfeltet.

Strategier

Aust-Agder fylkeskommune skal tilrettelegge bedre for kunstnerens mulighet til å leve og arbeide i regionen. Det vil være nyttig å foreta en kartlegging av kunstfeltet i regionen for å danne et tydeligere bilde av virkemiddelbruk og skape helhet i denne. Med en mer målrettet strategi på kunstfeltet i regionen kan en stimulere til økt tilflytting og dermed også økt kunstproduksjon.

Produksjonslokaler er for mange kunstfeltet en helt avgjørende faktor for kunstproduksjon. Det har blitt synliggjort et stort behov for lokaler både gjennom høring av planprogram og dialogmøter med sentrale aktører. Aust-Agder fylkeskommune skal stimulere til ombygging og tilrettelegging av eksisterende arenaer blant annet gjennom tilskudd til kulturarenaer. Herunder skal behovet for akustisk egnede rom ivaretas.

Samarbeid mellom amatører, semi-profesjonelle og profesjonelle miljøer skal stimuleres og styrkes. Universitetet i Agder og de regionale institusjonene er viktige parter her. Et slikt samarbeid kan styrke kunstmiljøene, og bidra til at amatørmiljøene får tilgang til relevant kunstkompetanse og dermed kan utvikle seg.

Tiltak

3.3.1: Det vil bli gjennomført en kartlegging av hva som skal til for at kunstnere skal bosette seg i landsdelen, i samarbeid med utdannings- og forskningsmiljø i regionen. På bakgrunn av denne vil det bli utarbeidet en egen kunststrategi for Aust-Agder.

3.3.2: Det skal etableres flere kunststipend og disse skal være mulig å søke på for kunstnere fra alle kunstsjangre. Dette bør gjøres i samarbeid med kommunene i Aust-Agder.

3.3.3: Det skal opprettes en egen tilskuddsordning for kunstproduksjon. Det bør settes av midler forbeholdt scenekunstproduksjon for å kunne stimulere til etablering av scenekunstnere i regionen.

3.3. 4: Det skal inngås samarbeid med kommunene om å etablere produksjonslokaler. Det bør undersøkes om det er aktuelt å fordele ansvaret for de ulike kunststartene for å skape samarbeid på tvers av kommunegrenser. En vil utrede muligheter for residensordning i samarbeid med enkelte kommuner, med tilhørende gjesteatelier/produksjonslokale og leilighet.

3.3.5: Aust-Agder fylkeskommune skal tilrettelegge for og invitere til workshop med innleide kunstnere som har oppdrag gjennom Den kulturelle skolesekken. Dette kan tilbys kunstnere, kulturskolelærere, og amatørmiljøer.

4. SAMLET OVERSIKT OVER TILTAK

Kapittel/nr	Tiltak
3.1 Utvikling og samhandling	
3.1.1	Fylkeskommunen skal ta initiativ til jevnlig dialogmøter med kommunene. Her kan en se på innsatsområder for den enkelte kommune og diskutere prioriteringer på kulturfeltet, koordinere prosjekter, tilby bistand/veiledning, eller videreutvikle ideer med søkere. Kulturtema bør være del av samarbeidsavtaler mellom fylkeskommunen og kommunene.
3.1.2	Det skal arbeides målrettet med søkerkompetanse og søknadsutvikling fra regionen, fra kunstnere, kommuner og andre aktører i kulturlivet. Søknader kan være rettet mot Norsk kulturråd eller andre bevilgende organ.
3.1.3	Fylkeskommunen skal tilrettelegge for konkrete samarbeidsprosjekt mellom DKS, UKM, og kulturskoler. Det kan være i form av å løfte frem gode eksisterende prosjekt, eller igangsette nye prosjekt som kan vokse til fyrtårn i regionen.
3.1.4	Fylkeskommunen skal tilrettelegge for at DKS, UKM og kulturskolene skal ha felles nettverkssamling annethvert år, hvor faglige temaer og konkrete prosjekter kan diskuteres. Samlingen skal foregå i forskjellige vertskommuner slik at de faglige temaene kan forankres lokalt.
3.1.5	Aust-Agder fylkeskommunes årlige kulturkonferanse skal videreføres og skal ha som mål å være kompetansehevende for hele kulturfeltet i fylket, samt å fungere som en møteplass hvor nettverk skapes og videreutvikles. Tema for konferansen vil variere fra år til år, og det skal være aktuelt ut fra et regionalt og lokalt perspektiv.
3.1.6	Det skal produseres og gjennomføres årlige kurs rettet mot kulturarbeidere i kommunene. Kursene skal ha kompetanseheving innen konkrete områder som mål. Kursene kan utvikles i samarbeid med Vest-Agder fylkeskommune og tilbys kulturarbeidere i kommunene i begge fylker, med mål om å styrke faglige miljøer og nettverk.
3.2 Deltakelse	
3.2.1	Det skal vurderes om formidling av profesjonell kunst skal tilbys førskolebarn gjennom Den kulturelle bæremeisen på permanent basis, på bakgrunn av evaluering av nåværende prøveordning.
3.2.2	Dersom Den kulturelle spaserstokken videreføres med statlig finansiering, skal det vurderes om fylkeskommunen skal bygge opp en turnéordning til målgruppen.
3.2.3	Som en del av dialogmøter med kommunen skal det kartlegges muligheter for tilrettelegging av kulturarenaer i hver enkelt kommune. Fylkeskommunen kan gi veiledning om bruk av skolene som kulturarenaer og støtteordninger som finnes.
3.2.4	Aust-Agder fylkeskommune skal foreta en kartlegging av ungdom og deres deltakelse i kulturlivet i løpet av planperioden.
3.2.5	Det skal holdes kurs i regi av Den kulturelle skolesekken i regionen for lærerstudenter og lærere, og temaene skal fokusere på barna og unges forståelse og opplevelse av kunst og kultur. Samarbeidspartnere som kan trekkes inn er: UiA, kulturinstitusjonene, kulturskolene, Fylkesmannen i Aust-

	Agder, og fylkeskommunens utdanningsavdeling.
3.2.6	Kulturavdelingen og utdanningsavdelingen i Aust-Agder fylkeskommune skal undersøke muligheten for nye samarbeidsformer mellom Den kulturelle skolesekken og de videregående skolene.
3.3 Kunstproduksjon	
3.3.1	Det vil bli gjennomført en kartlegging av hva som skal til for at kunstnere skal bosette seg i landsdelen, i samarbeid med utdannings- og forskningsmiljø i regionen. På bakgrunn av denne vil det bli utarbeidet en egen kunststrategi for Aust-Agder.
3.3.2	Det skal etableres flere kunststipend og disse skal være mulig å søke på for kunstnere fra alle kunstsjangre. Dette bør gjøres i samarbeid med kommunene i Aust-Agder.
3.3.3	Det skal opprettes en egen tilskuddsordning for kunstproduksjon. Det bør settes av midler forbeholdt scenekunstproduksjon for å kunne stimulere til etablering av scenekunstnere i regionen.
3.3.4	Det skal inngås samarbeid med kommunene om å etablere produksjonslokaler. Det bør undersøkes om det er aktuelt å fordele ansvaret for de ulike kunststartene for å skape samarbeid på tvers av kommunegrenser. En vil utrede muligheter for residensordning i samarbeid med enkelte kommuner, med tilhørende gjesteatelier/produksjonslokale og leilighet.
3.3.5	Aust-Agder fylkeskommune skal tilrettelegge for og invitere til workshop med innleide kunstnere som har oppdrag gjennom Den kulturelle skolesekken. Dette kan tilbys kunstnere, kulturskolelærere, og amatørmiljøer.

5. LITTERATURLISTE

Ekspertgruppe for kunst og kultur i opplæringen. (2014). *Det muliges kunst. Råd til kulturministeren og kunnskapsministeren*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon.

Gjennomgang av Norsk kulturråd. Rapport. (2014). Hentet fra:
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kud/kunstavdelingen/rapporter_utredninger/rapport_gjennomgang_av_norsk_kulturrad_2014.pdf

Kulturloven (2007). Lov om offentlige styresmakters ansvar for kulturverksemd. Hentet fra
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2007-06-29-89> 4.3.2015.

Kulturrådsloven (2013). Lov om Norsk kulturråd. Hentet fra
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2013-06-07-31?q=Kulturr%C3%A5dsloven> 4.3.2015.

Kunstens autonomi og kunstens økonomi. Rapport. Utredning om kunstnerøkonomien. (2015). Hentet fra
<https://www.regjeringen.no/contentassets/88795435d5904390918338514afcdcf4/kunstnerokonomi-utgreiing-28jan2015.pdf>

Meld. St. 10 2011-2012 (2011). *Kultur, inkludering og deltaking*. Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/meld-st-10-20112012/id666017/?docId=STM201120120010000DDDEPIS&ch=1&q=kultur%20inkludering&edir=true&ref=search&term=kultur%20inkludering> 4.3.2015.

Meld. St. 23 2011-2012 (2012). *Visuell kunst*. Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/meld-st-23-20112012/id680602/?docId=STM201120120023000DDDEPIS&ch=1&q=melding%20visuell%20kunst&redir=true&ref=search&term=melding%20visuell%20kunst> 4.3.2015.

Norsk kulturindeks 2013. Resultater for Grimstad kommune. TF-notat nr. 12/2014 (2014). Hentet fra:
<https://www.telemarksforskning.no/publikasjoner/filer/2432.pdf>

Norsk kulturindeks 2014. TF-notat nr. 43/2014 (2014). Hentet fra:
<https://www.telemarksforskning.no/publikasjoner/filer/2558.pdf>

NOU 2013: 4. (2013) *Kulturutredningen 2014*. Oslo: Departementenes servicesenter, Informasjonsforvaltning.

Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold på Agder 2015-2027 (LIM-planen) (2015) Hentet fra:
<https://www.austagderfk.no/contentassets/b415bfe567f647189cfbc5c1dde521ec/lim-planen.pdf>

Regionplan Agder 2020. Med overskudd til å skape (2010). Hentet fra:
http://www.vaf.no/media/1961144/regionplan_agder_2020_au4c1.pdf

Regionplan Agder, Faggruppe for kultur (2015). Strategisk notat Kultur: Opplevelser for livet. Hentet fra: <http://www.regionplanagder.no/media/5675537/Strategisk-notat-faggruppe-kultur-i-Agder.pdf>

Rysevik, J., Dahle, M., Høgestøl, A. & Myhrvold-Hanssen, T (2014). *Åpen framtid - en utredning om økonomien og pengestrømmene i filmbransjen.* (Ideas2evidence rapport 7/2014). Hentet fra: http://medienorge.uib.no/files/Eksterne_pub/Apen_framtid-en_utredning_om_ekonomien_og_pengestrømmene_i_filmbransjen_2014.pdf

Strategi for folkehelse i Aust-Agder 2014-2015 med handlingsprogram for 2014 (2013). Hentet fra:
<https://www.austagderfk.no/contentassets/2379493b77914c74b80bf43a97f0c314/strategi-for-folkehelse-i-aust-agder-2014-2015.pdf>

Sundvollenplattformen (2013). *Politisk plattform for en regjering utgått av Høyre og Fremskrittspartiet.* Sundvollen, 7. oktober 2013
<http://www.hoyre.no/filestore/Filer/Politikkdokumenter/plattform.pdf> 4.3.2015.